

Handreiking voor kerkelijk handelen:

Serie:

Visie op pastoraat

Pastoraat

Tabernakelkerk: NGK Apeldoorn

Vastgesteld op KKR van 11 december 2008

204-v3

Samenvatting

Basispastoraat, ambtelijk pastoraat en crisispastoraat zijn drie onderdelen van de totale pastorale zorg. In deze zorg willen we twee bijbelse beelden tot hun recht laten komen: dat de herder de schapen voorgaat en beschermt, maar ook dat ieder deel van het lichaam bijdraagt aan de groei naar volwassenheid. Deze visie is besproken op de gemeenteavond van 13 maart 2008 en vastgesteld op de KKR van 11 december; onderstaande tekst is onderdeel van [het rapport van de Commissie Structuur en Pastoraat](#)

Inleiding

In de gemeente van Christus zijn we aan elkaar gegeven.

We hebben elkaar niet uitgekozen, maar behoren tot de gemeente door geboorte of door een persoonlijke keuze op latere leeftijd. In beide gevallen zien we daarachter in geloof het werk van Christus, die zich een gemeente vergadert in alle plaatsen en tijden. Binnen die gemeente zijn we geroepen, om te zien naar elkaar in goede en kwade dagen. De bijbel gebruikt daarvoor verschillende beelden, waarvan we er twee in het bijzonder van belang vinden voor het pastoraat.

Het eerste is het beeld van de gemeente als kudde waarvan Christus de Herder is. Het tweede beeld is dat van de gemeente als lichaam waarvan Christus het Hoofd is. Hieronder werken we beide beelden uit. We proberen in de structuur van het pastoraat aan beiden recht te doen.

De kudde en de Herder (Johannes 10)

Jezus is de Goede Herder en de schapen luisteren naar zijn stem. Hij gaat voor ze uit en wijst ze de weg zodat ze in en uit lopen en weidegrond vinden.

Je ziet schapen voor je die van nature geneigd zijn om op de oude paden te blijven, maar de Herder weet dat ze ook morgen te eten moeten hebben en hij gaat hen voor op nieuwe paden waarvan hij weet dat ze weidegrond bieden. En ook brengt hij ze weer veilig thuis. Er zijn ook schapen die zelf andere paden kiezen en die raken nogal eens verloren (Lukas 15). Die brengt de Herder terug en hij verbindt hun wonden. Tenslotte verdedigt hij de schapen tegen de wolven, met de inzet van zijn leven.

Dit alles is het werk van Christus, die dit door de eeuwen heen met grote trouw doet door zijn woord en Geest. Hij schakelt hierbij ook mensen in, met Petrus voorop (Johannes 21), en diezelfde Petrus schrijft aan de leiders van de gemeente, de oudsten, het volgende: "Hoed Gods kudde waarvoor u de verantwoordelijkheid hebt, houd goed toezicht – niet gedwongen maar vrijwillig, zoals God dat wil, en niet om er zelf beter van te worden maar met belangeloze toewijding." (1 Petrus 5).

Dit model zouden wij *top-down* noemen. Het drukt een belangrijke werkelijkheid uit: een gemeente heeft leiding nodig. Zonder die leiding is de gemeente stuurloos. Er ontstaan onderlinge conflicten en al gauw worden de schapen hongerig en raken ze verstrooid.

Maar dit model alleen zou de gemeente te passief maken: iedereen gaat zitten wachten op zorg van de herders en dat zal nooit genoeg zijn. Mensen doen niets anders dan wat ze gevraagd wordt en de ambtsdragers raken overspannen.

Het lichaam en het Hoofd (Efeziërs 4: 7-16)

Paulus beschrijft de gemeente hier als een lichaam dat op organische wijze zichzelf opbouwt en daardoor toe groeit naar de eenheid van de volmaakte mens: Christus. *We zijn* in beginsel al het lichaam van Christus en tegelijk groeien we er ook naar toe om het lichaam van Christus in

volheid te *worden*. Aan die groei draagt ieder lid naar vermogen bij, ondersteund en bijeen gehouden door degenen die de heiligen toerusten tot het werk in dienst van Christus. De basis van dit alles ligt in de gaven die Christus geeft. Vanuit de hoge hemel schenkt hij die gaven, duur gekocht met zijn bloed, aan ieder van ons. Toegegeven: we zijn vaak zo onmondig dat we met gaven en al met alle winden meewaaien en dat is niet goed. Er is dan ook sturing nodig, waarvoor Christus mensen aanstelt in bedieningen die wij de ambten noemen. Deze ambtsdragers zijn zelf deel van het lichaam, maar een bijzonder deel: de pezen of gewrichtsbanden. Ze ondersteunen de gemeenteleden en bewaken de samenhang, maar kunnen de groei niet overnemen. Daarvoor is ieder lid zelf verantwoordelijk, in waarheid en liefde en verbonden met Christus. Dit model zouden wij *bottom-up* noemen: de leden bewerken zelf de groei in liefde naar Christus toe. Die richting van beneden naar boven is overigens niet absoluut, want ieders gaven komen van boven, uit de hoge hemel. Maar de nadruk ligt duidelijk op de verantwoordelijkheid van onderaf. Dit beeld drukt de belangrijke werkelijkheid uit dat in de gemeente iedereen nodig is, in actieve dienst. Na Pinksteren werkt de Geest rechtstreeks in iedere gelovige en niet primair via de geroepen ambtsdragers. Zonder het beeld van organische groei zou je de gemeente te passief laten. Maar te spreken van alleen maar groei zou miskennen dat mensen ook gewond zijn, verdwalen en achterblijven. Daarom hebben we beide beelden nodig.

Onderscheid naar verschillende soorten pastoraat

Als we naast het pastoraal leiding geven ook de nadruk leggen op de verantwoordelijkheid van onderaf, onderscheiden we verschillende soorten pastoraat. In de paragrafen hierna wordt dit verder uitgewerkt.

1. Onderlinge hulp in de wijken

De dragende grond van alle zorg in de gemeente is eenvoudig omzien naar elkaar. Dat je mensen kent en gekend wordt omdat je erbij hoort. Schapen moeten bij elkaar en bij de herder blijven. Ledematen kunnen alleen in samenhang groeien. De delen van het lichaam die het zwakst lijken, worden zorgvuldiger behandeld. Ze worden bedekt met de mantel der liefde en dat hebben wij allemaal nodig. Wanneer één lichaamsdeel pijn lijdt, lijden de anderen mee; wanneer één lichaamsdeel met respect behandeld wordt, delen de anderen in die vreugde. Bijbels gezien is dit in de eerste plaats diaconaal van aard. Het omzien naar weduwen en wezen in hun druk, hulp bieden aan wie verdriet heeft en gezelschap aan wie eenzaam is. Wat er op dit vlak gebeurt in onze gemeente, zonder enige vorm van organisatie, is van onschatbare waarde. Structuren die dit ondersteunen zijn de gemeentekringen met hun krico's. Ze functioneren heel verschillend, maar staan klaar als de nood aan de man is. We zien het als de taak van de vijf wijkteams, met hun wijkdiaken voorop, om toe te zien op een goed functioneren van de onderlinge hulp. Waar de kringen minder goed draaien, is het wijkteam verantwoordelijk voor aanvullende structuren. In onze gemeente hoort ieder lid bij een gemeentekring op basis van zijn woonadres en dat biedt het naaste contact. Daarnaast wordt sterk aanbevolen om je ook aan te sluiten bij een van de vele bijbelkringen, studiekringen of interessekringen die er zijn. Daar kun je een kleine gemeenschap binnen de grote kerk vinden, die bij je past.

2. Basispastoraat door de pastorale bezoeker

Het jaarlijkse huisbezoek plus extra aandacht voor wie niet naar de kerk (kunnen) komen vormt het basispastoraat in onze gemeente. Deze bezoeken worden in principe gebracht door de "pastoraal bezoekers" (PB-ers): leden die er gaven voor hebben en toerusting hebben ontvangen. Zij zijn geen lid van de kerkenraad. PB-ers Ze brengen deze bezoeken onder verantwoordelijkheid van de wijkouderlingen en rapporteren aan hem. Daarmee verdeel je de taak van de huisbezoeken over veel meer schouders. Het is de bedoeling dat in het basispastoraat beide bijbelse beelden tot hun recht komen: de gemeente als kudde en als lichaam.

Eenzijds gaat het om de zorg voor de schapen die je toevertrouwd zijn. Je luistert goed naar wie door het leven gewond zijn en daarbij bid en werk je om die wonden te helen. Je zult mensen aansporen om bij elkaar en bij de herder te blijven. Waar nodig geef je ze een duw in de goede richting.

Anderzijds is basispastoraat er op gericht om de leden van het lichaam te stimuleren tot groei naar Christus toe. Je helpt hen om hun gaven te ontdekken en denkt met hen mee hoe ze die kunnen gebruiken tot eer van God in de gemeente en daarbuiten.

Ook levensheiliging is een belangrijk deel van de gewenste groei van het lichaam. Je bemoedigt mensen om naar Gods geboden te leven, om ruimte te maken voor bijbellezing en gebed en om getuigen van Christus te zijn in woord en gebed.

We vinden het belangrijk dat Gods woord in het basispastoraat open gaat en dat zorg, vertroosting en zegen in gebed voor God worden gebracht. Voor vragen over en het bespreken van het kerkenraadsbeleid kan een gemeentelid terecht bij de ouderling die het betreffende onderwerp als zijn aandachtsgebied heeft.

3. Ambtelijk pastoraat door de wijkouderling

De wijkouderling voert in elk geval gesprekken bij toelating als lid, aanvraag openbare geloofsbelijdenis of kerkelijk huwelijk. Ook behandelt hij zaken van opzicht en tucht. Daarnaast kan hij ervoor kiezen om bepaalde adressen zelf onder zijn hoede te nemen. Hij ondersteunt de pastoraal bezoekers en bewaakt de samenhang met het pastorale beleid in onze gemeente. De rol van de ouderling past het meest bij het beeld van de gemeente als lichaam. Je bent in Paulus' woorden een van de gewrichtsbanden ervan en je taak is het ondersteunen en bijhouden van de overige leden. Je taak is om met name de pastoraal bezoekers maar ook anderen toe te rusten voor het werk in dienst van Christus.

4. Jeugdpastoraat

Het jeugdpastoraat is niet geregeld per wijk, maar gemeentebreed. Binnen het jeugdwerk wordt gezocht naar manieren om het pastoraat te integreren in het clubwerk en de verschillende groepen. Er zal meer en meer worden gewerkt met mentoren die een aantal jaren optrekken met een groep jongeren. De taak van de gemeenteleden die in het jeugdwerk actief zijn, wordt dus officieel verbreed. 'Officieel', omdat het in de praktijk al heel veel gebeurt. Ze worden in feite verantwoordelijk voor een groot deel van het basispastoraat voor de jeugd. Daarnaast zal worden gezocht naar manieren om de jeugd die 'nergens aan meedoet' in het oog te houden, waar mogelijk een plek te geven in bestaande structuren of te betrekken door middel van nieuwe structuren. Bij de ontwikkeling van dit beleid is voor de jeugdwerker een sleutelpositie weggelegd.

5. Crisispastoraat

Bij opname in een ziekenhuis, bij ernstige ziekte of in geval van conflicten is de predikant of de pastoraal werker beschikbaar. Zij stemmen hun taken onderling af. De leden kunnen hen bij een crisis rechtstreeks benaderen en ook de wijkouderlingen kunnen een beroep op hen doen. Op verzoek van de wijkouderlingen bieden ze ook andere vormen van aanvullend pastoraat, zoals bij ouderen of mensen met langer durende problemen.

Het crisispastoraat past het meest bij het beeld van de gemeente als kudde. Doorgaans is een crisis niet het juiste moment om over groei, gaven en levensheiliging te beginnen. Het verbinden van wonden, het troosten in verdriet en het terugleiden naar de kudde hebben dan even de voorrang.

6. Pastorale ondersteuning

Ouderlingen, pastoraal bezoekers, predikant(en) en pastoraal werkers kunnen bij hun werk stuiten op situaties die hun competentie te boven gaan of waarvoor hun bezoekwerk niet het geëigende middel is. In zulke gevallen kunnen ze een beroep doen op twee vormen van pastorale ondersteuning.

a. het psychopastorale team

In dit team zijn die leden verenigd die een psychopastorale opleiding hebben gevolgd zoals de PPH-cursus of andere scholing. Doel, mogelijkheden en structuur hiervan worden op dit moment nader uitgewerkt.

b. het gebedspastoraat

Mensen met levensproblemen als rouw, verlies en emotionele schade kunnen gebedspastoraat ontvangen. Het betreft een vorm van gebed waarbij twee leden die tot het gebedsteam behoren, iemand drie of vier keer ontvangen, naar hen luisteren en samen voor hen bidden. Gewerkt wordt op dit moment aan structuur en aanmelding.

Pastorale herstelgroepen

In het boven geschetste pastoraat ligt de klemtoon op het bezoekwerk. Dat is inderdaad een belangrijke component. Toch is het verrichten van een bezoek niet het enige en soms ook niet het beste middel. De Ouderlingenvergadering heeft een begin gemaakt met de beschrijving van groepen die extra aandacht nodig hebben. Te denken is aan gescheiden mensen, kinderen van gescheiden ouders, gemengd gehuwden, mensen met rouwproblemen, mensen die eenzaam zijn. De Ouderlingenvergadering onderzoekt of voor sommige van die groepen andere vormen dan pastoraal bezoek geschikter zijn.
